

Připravovaný zákon o odpadech očima starostů

2.4.2009 Parlament, vláda, samospráva str. 46 Starosti starostů

PhDr. Eva Fišerová Ekolamp

Několik let se připravuje nový zákon o odpadech, který by měl zajistit plnou kompatibilitu české právní úpravy se směrnicí Rady 1999/31/ES o skládkování odpadů.

Ministerstvo životního prostředí předložilo návrh zákona k širokému připomínkování již na začátku roku 2008, aby se v nové normě zohlednily všechny okruhy otázek, které je třeba upravit předtím, než bude zákon přijat. V opačném případě by byl bezpochyby ihned novelizován, jak se to v našich zeměpisných šířkách se zákony často stává.

V několika souvislostech jsme se proto zajímali o názor starostů měst a obcí na připravovaný návrh nového zákona o odpadech i o názor k současné situaci v hospodaření s odpady.

Nepřehledný systém

Současný systém několika typů platby za svoz odpadu je nepřehledný. Zhruba 90 % obcí účtuje lidem paušální platbu „na hlavu“, bez ohledu na to, kolik odpadu reálně produkuje. Přesto obcím ani tato platba nepokrývá náklady na svoz odpadu.

Například v Bohumíně se odpad neplatí za osobu (22 878 obyvatel), ale za četnost vývozu. Při vybírání tohoto poplatku nevycházejí z evidence obyvatel, ale z četnosti odvozu a velikosti odpadové nádoby. Díky tomu, že využili možnosti, kterou jim dává současný zákon, a zvolili odlišný způsob platby za odvoz odpadu, nemají v Bohumíně problémy s dlužníky za odvoz odpadu a lidé jim za tuto službu nyní platí zhruba 100 tisíc korun. Návrh nového zákona jim však osvědčený a velmi dobře fungující systém platby za odpad neumožní. V letošním roce bude Bohumín dopláčet 2,5 milionu korun za nakládání s odpadem a to především na separaci odpadu. „Je paradoxní, že nový zákon umožňuje jen jeden systém platby a vylučuje ten, který nejvíce motivuje k separaci, kterým je platba za právě skutečně odvezený odpad. U nás v Bohumíně musí separovat každý, protože by mu nestačila popelnice. Navíc se ukazuje, že obce, které využívají paušální platbu „za hlavu“, mají milionové dluhy, zatímco při našem systému jsou dluhy nízké,“ uvedl starosta Bohumína Petr Vícha.

Město Loket, kde žije 3200 obyvatel, uzavírá s fyzickými osobami smlouvy podle § 17 odst. 5 Zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, v platném znění (ale umožňuje zapojit se do systému zavedeného obcí pro nakládání s komunálním odpadem i právnickým osobám a fyzickým podnikajícím).

„Město Loket doplácelo do systému např. v roce 2007 částku ve výši 328 119 Kč a v roce 2008 částku 405 492 Kč. Za vývoz např. 120 l nádoby/1 × týdně/za 1 rok byla v roce 2008 cena 2420 Kč, v roce 2009 činí 2700 Kč,“ vyčíslil náklady starosta města Loket Jaroslav Hlavsa.

Obdobná situace panuje i v Ústí nad Orlicí s téměř 138 tisíci obyvatel. Město v loňském roce doplácelo na odvoz odpadu 4,5 milionu korun.

V roce 2008 doplácelo Město Lipník nad Bečvou na každého ze svých bezmála 8500 občanů 64 Kč při místním (paušálním) poplatku 451 Kč. Letos bude pravděpodobně doplácet 76 Kč při místním poplatku 496 Kč. Nutno však uvést, že se výrazně mění finanční podmínky za odstranění tříděného odpadu, především plastů. „U těch jsme ještě v roce 2008 dostávali za tunu 700 Kč, v letošním roce 700 Kč dáváme my odběrateli (rozdíl 1400 Kč/tunu). U ostatních komodit probíhá v současné době odběr zdarma. Důležitým faktorem pro ekonomiku odpadového hospodářství je i přítomnost skládky TKO na katastrálním území našeho města, protože Město Lipník nad Bečvou nemusí platit základní sazbu poplatku za uložení na skládku – v tom spočívá bezesporu naše nemalá výhoda na rozdíl od měst, které skládku na svém katastru nemají,“ vysvětluje starosta Lipníku nad Bečvou Ing. Miloslav Přikryl.

„Používáme paušální platbu a tu po své dlouhé praxi považuji za nejméně výhodnější. Občan platí 500 Kč a město přibližně 800 Kč/občana ročně. To, že nám sněmovna neumožňuje platby valorizovat, aby si každý občan za svůj odpad řádně zaplatil, považuji za jeden z mnoha „podrazů“ našich zákonodárců na obce,“ doplnil starosta téměř devítitisícového Rýmařova Ing. Petr Klouda. Přitom např. poplatky za uložení TKO dále rostou. V rozměru republiky činí např. valorizace poplatku o „pouhých“ sto korun celou miliardu pro obce na spolufinancování projektů, opravy komunikací atd.

Také v Osvětimanech zavedli před šesti roky paušální poplatek. Od té doby mají minimum případů černých skládek a lepší platební kázeň občanů. Velkou výhodou tohoto způsobu spatřují především v tom, že lidé neplatí za likvidaci odpadů, ale přispívají na provoz odpadového hospodářství obci. Proto není možné, aby se vyhýbali placení, tak, jak tomu bylo dříve, s nejrůznějšími výmluvami, že odpad neprodukují, že ho sami likvidují na řádných skládkách anebo že ho vozí do kontejnerů do města. Jejich odpad ale fakticky končil v domácích kotlích a na černých skládkách.

„U nás již letos vybíráme maximálně 500 Kč na poplatníka (s osvobozením dětí do 10 let), ale počítáme, že jako každoročně budeme muset na provoz odpadového hospodářství přispívat minimálně 150 tisíc z rozpočtu městyse,“ říká starosta Osvětiman Josef Bartoněk.

Bude nový zákon přínosný?

„Nový zákon je třeba naprosto odmítnout, ministerstvo životního prostředí ignoruje připomínky měst a obcí. Návrh ukazuje na naprosté nepochopení toho, jak to v praxi funguje. Ministerstvo zcela ignorovalo připomínky Svazu měst a obcí ČR. Věřím proto, že takové nesmysly Poslanecká sněmovna jednoznačně odmítne. Nový zákon o odpadech by podle předloženého návrhu znamenal výrazně horší a komplikovanější situaci pro obce. Čekala by je například nevýhodná paušální platba za odpad „na hlavu“, snížení příjmů z poplatků za skládku, když se nacházejí na území obce, a také nárůst administrativy,“ říká starosta Bohumína Petr Vícha.

Ani v Lokti a v Ústí nad Orlicí přínos připravovaného zákona pro snížení administrativní zátěže ve vykazování produkce odpadů nevidí.

Starosta Lipníka nad Bečvou dokonce říká, že „od nového zákona v podobě současného návrhu očekáváme výrazné zhoršení situace, co do ekonomické, tak i technické stránky. Zvýšení nákladů za odstranění odpadů, technické problémy při zavedení sběru biologicky rozložitelného odpadu, ztrátu výhod existence skládky TKO na území Lipníka nad Bečvou...To jsou některé dopady „velké odpadové novely“, které hospodaření s odpady ve městě ztíží.“ Ve vykazování produkce odpadů tady zátěž nevidí, spatřují ji ale v konkrétním systému zavedení sběru, svozu a následné likvidace komunálního odpadu tak, aby nevyčerpávali rozpočet města nad nepřijatelnou míru. Rýmařovský starosta Ing. Petr Klouda očekává zpřísnění pravidel a kontroly pro podnikatele, uvolnění limitu 500 Kč za poplatek od občanů a lepší pozici obcí. Rozhodně neočekává snížení administrativy spojené s vykazováním produkce odpadů. Po jejím snížení volá starosta Osvětiman Josef Bartoněk, který považuje za nepřiměřené vysoké poplatky za skládkovné a zejména neadekvátní poplatky, které se ze zákona vybírají pro obec, na jejímž katastru leží skládka. Ty by měly být asi poloviční a navíc by se ještě měly dělit i okolními obcemi, které často svozem a ukládáním odpadu více trpí.

Tisícovka postačí?

Kompromisní návrh jednotného způsobu platby vypracovaný ministerstvem životního prostředí stanovuje za svoz odpadu strop ceny ve výši 1000 Kč a svou konstrukcí prý umožňuje, aby ti, kdo třídí, platili méně.

Bohumínským se zdá částka jeden tisíc korun dostatečná. Vycházejí ale z dnešního stavu a jsou ovlivněni vlastní skládkou. Každá obec na tom však bude jinak.

Aby pokryli náklady na odvoz a likvidaci odpadů v Lokti, musel by být poplatek minimálně právě oněch tisíc korun za osobu, ale nevědí, jak by se to odrazilo na množství požadovaných nádob a četnosti vývozů. Nabízí se ještě otázka, jakým způsobem by se prokazovalo, kdo odpad třídí. Dobře na radnici vědí, že občané bydlící v rodinných domech, kteří mají kotle na pevná paliva, v nich pálí mj. i všechny odpady, které se spálit dají. Je to však těžké prokázat, neboť se tak děje velice často v nočních hodinách. Proto tady zatím o stanovení jiného druhu způsobu platby za komunální odpad neuvažovali. Starosta Ústí nad Orlicí Richard Pešek částku komentovat nechce, ale rovněž upozorňuje na otázku, kdo a jak bude kontrolovat, kdo a jak odpad třídí.

K výši „tisícového poplatku“ se podle starosty Lipníka nad Bečvou Ing. Miloslava Píkrky nelze jednoznačně a seriózně vyjádřit (co by, kdyby), protože nezná podmínky, práva a povinnosti, které obcím a městům zákon přinese. Navrhovaná maximální částka ve výši 1000 Kč je ale pro Město Lipník nad Bečvou akceptovatelná.

„Při produkci odpadů se musí vycházet ze vzájemné solidarity občanů mezi sebou – navržená novela tento přístup jednoznačně popírá, proto dáváme přirozeně přednost kapitační platbě. Co se týče slev na místní poplatky v závislosti na množství vyříděného odpadu, považujeme tento návrh za „nezdařený“ – není reálné zjistit v panelovém nebo činžovním domě, který občan kolik odpadu vyřídí. Tento návrh ohledně třídění je pro větší města absolutně neakceptovatelný,“ zdůraznil.

V Rýmařově považují částku za vyhovující – zatím, ovšem nechtěli by mít pravidla, která umožní šidit systém plateb. Hned bude třídít celé město, celá republika, aby každý ušetřil třeba stovku aměsto to za něj zaplatí.

Vzhledem k výši nákladů uvedených výše považuje starosta Osvětiman Josef Bartoněk tisíc korun sice za vyhovující, ale věří, že promyšleným nastavením systému a eliminací ztrát snížením administrativní náročnosti i lepším nastavením pravidel a dohledem nad hospodařením firem, které se živí přesunem financí za produkci a ukládání odpadů od jednoho subjektu k jinému, by stačilo i těch současných 500 Kč.

Do sběrných dvorů našli občané cestu

Nevím o případu, kdy by člověk, který odloží například počítač nebo starý otoman ke kontejnerům, dostal pokutu, ale všimla jsem si, že si lidé do sběrných dvorů zvykli odvážet odpad, který by jindy skončil někde na ulici nebo na černé skládce v lese kousek za městem, někde ve stráni či v příkopu u silnice.

Stabilní sběrný dvůr funguje v Bohumíně už třetím rokem. Město stojí jeho provoz ročně 2 miliony korun. V roce 2008 sem přineslo či přivezlo odpad téměř 10 tisíc lidí. Navíc k němu tehdy přibyla také jeho mobilní forma, která putuje po městských částech. Vloni ji obyvatelé městských částí využili k odložení 231 tun odpadu aměsto stál její provoz 580 tisíc korun. Mobilní sběrný dvůr se dvakrát ročně objevuje na devíti místech v Bohumíně. Ve městě navíc ještě funguje i pojízdná sběrna nebezpečných odpadů, která čtyřikrát ročně vyráží do ulic města. Její provoz stojí město necelých sto tisíc korun. Patnáct let se v Bohumíně odpad také separuje. Slouží k tomu 99 kompletních stanovišť (papír, plasty, bílé sklo, barevné sklo). Nádob na třídění uvedeného odpadu je ve městě zhruba 450. Do kontejnerů určených k recyklaci papíru mohou lidé vhazovat také kartonové obaly například od mléka nebo džusů. Ročně má město na separaci odpadu vyčleněno více než 3 miliony korun a každoročně vyřídí Bohumínští téměř 600 tun odpadu (2006 – 579 tun, 2007 – 566 tun, do září 2008 – 430 tun). Ročně lidé v Bohumíně vyprodukují téměř 14 tisíc tun odpadu, který končí na městské skládce.

V Lokti sběrný dvůr dosud nemají. Ale blýská se na lepší časy, už bylo vydáno stavební povolení, ale zatím nebyla zahájena stavba. Stejně jsou na tom v Osvětimanech, kde také sběrný dvůr nemají, ale po obci je rozmístěno několik kontejnerových hnízd a dvakrát ročně pořádají mobilní sběr nebezpečného a velkoobjemového odpadu. V rámci Mikroregionu Buchlov se kromě toho snaží zajistit pro občany podmínky pro průběžné a bezproblémové ukládání všech odpadů v jednom centru. Občané vše využívají a postupně se jejich přístup ke třídění odpadu zlepšuje.

Ústeckoorličtí sběrný dvůr mají a podle starosty jej občané využívají dostatečně.

Také to platí v Lipníku nad Bečvou, kde je sběrný dvůr otevřen třikrát v týdnu a jednu sobotu v měsíci. Výborně funguje ve městě spolupráce s kolektivními systémy **Ekolamp**, Asekol a Elektrowin.

Stopy současné krize v tříděném odpadu

Všude, kde se dnes něco nedaří, je na vině krize. Mnohde je to důvod ke zvýšení ceny za zboží a služby, jinde ke snížení počtu zaměstnanců a někde třeba i k přeplněným nádobám s tříděným odpadem, o který přestal být zájem.

Pro občany Bohumína při separaci odpadu žádné omezení kvůli hospodářské krizi nenastalo, ale projevují se problémy s odbytem vyříděného skla, papíru a plastů – zisk je totiž minimální a je znatelný citelný pokles výkupových cen. Pro město je však stále výhodnější prodávat vyříděný odpad za nižší cenu a papír odevzdávat zpracovatelům zdarma, než kdyby se odpad vozil na skládku, kde se za něj platí skládkovné.

V Lokti nastaly drobné prodlevy odvozu, navíc je za odvoz a likvidaci fakturována vyšší cena, což se projevilo na zvýšení doplatku za vyříděný papír a plasty také v Ústí nad Orlicí.

Omezení v odvozu odpadu zatím nepocítili v Osvětimanech, v tomto směru se jim vrací dlouholetá spolupráce s regionální svozovou firmou. Počítají ale rovněž s nepříjemnými dopady do rozpočtu obce kvůli snížení nebo zrušení plateb za tříděný odpad.

V Lipníku nad Bečvou prozatím nenastaly výrazné změny u odběratele co se týče odvážení tříděného odpadu (papír, plast, sklo, nápojový karton). Změny se ovšem týkaly platebních podmínek, jak je uvedeno výše.

Problémy s odbytem tříděného odpadu se dotkly i Rýmařova. „To je ale nutné řešit republikově, jinak všechno třídění pozbude smyslu,“ říká nahlas starosta města Ing. Petr Klouda to, co si myslí většina starostů měst a obcí. Jinak by se mohlo stát, že se naše malá republika změní v jeden velký sběrný dvůr. Vzhledem k tomu, že obdobné problémy mají i v ostatních zemích, možná se stačí podívat, jak situaci řeší tam.

Pokud by se recyklovaný odpad páčil, bylo by to hodně drahé zpracování. Možná dají hlavy dohromady odborníci v rámci Evropské unie, aby nepřišly vniveč prostředky vynaložené během let do zavedení a provozování systému třídění odpadu. Rozhodně by měl na možné varianty problémů pamatovat i rodící se zákon.

Foto popis|